

TOPONIMI ETNONIMSKOG PODRIJETLA U POKRČJU

Sažetak: *U članku je riječ o toponimima koji su svojim dočekom -ane/-ani prepoznatljivo etnonimske tvorenice po podrijetlu.¹ Desetak takvih znakova u imenovanju lokaliteta veličine samostalnog naselja u Pokrčju brojčano je značajna vrijednost s obzirom na gustoću na nevelikom prostoru kninskog, drniškog i šibenskog kraja uz rijeku Krku. Jezične će im osobine i na izraznom i na znabačenjskom planu biti opisane opisom dijelova tvorbene im stgrukture, tj. opisom sufiksa kojim su tvorene i opisom osnova od kojih su tvorenice izvedene. Te će im osobine biti objašnjene onoliko koliko je potrebno da se u njihovim osnovama otkriju nejezične istine iz vremena u kojem su toponimi počeli označavati lokalitete na ovom dijelu sjeverne Dalmacije. Analiza će pokazati da su u tvorenica tipa Ramljāne jezične i nejezične realnosti nerazmrsivo isprepletene jer su u glavnine toponima ove tvorenosti jezičnim sredstvima ostvareni motivi iz migracija u kojima se stanovništvo, potragom za sigurnim pribežištem, kretalo od jugoistoka prema sjeverozapadu srednjojužnoslavenskog prostora za mletačko-turskih sukoba u drugoj polovini 17. stoljeća.*

Ključne riječi: *toponim, etnonim, Krka, tvorbe riječi, osnova, sufiks.*

¹ Termin etnonim (ili etnik) označava jezični znak sa značenjem “stanovnik kakvog naseljenog mjesta”.

1. OPĆENITO O TOPONIMIMA ETNONIMSKOG PODRIJETLA

Model kojim su tvoreni toponimi na -ani/-ane jedan je od najstarijih u toponimijskom sustavu. Prema broju toponima ove tvorenosti na bivšem jugoslavenskom prostoru možemo reći da se radi o empirijski plodnom modelu² jer prema IMJ naziva mjesta tipa *Podbrđani*, tipa *Maglajani*, tipa *Pavljani* ili tipa *Koričani* ima preko tri stotine. Iako je presahla potreba da se u zatvorenoj mreži naseljenih mjesta veličine samostalnog naselja oblikuju nova takve veličine, ipak je ovaj model nominacije još živ i to u imenovanju mikrolokality³ pa je nesumnjivo da prastarom (mikro)toponomastičkom modelu nije potrošena jezična energija. Stoga je tvorba sufiksom -ani/-ane i sustavno plodna.⁴

U milenijskom trajanju toponima na -ani/-ane, od prvog nama poznatog zapisa toponima ovakve izvedenosti, tj. toponima *Lazani* iz 852. godine,⁵ preko značajnijih potvrda njihova razmještaja oko Zadra u XI. stoljeću⁶ ili na prostorima stare srpske države u XIII. i XIV. stoljeću⁷ pa sve do našega doba ovi su toponimi u svom značenjskom sadržaju sačuvali otiske nejezične stvarnosti iz vremena u kojima su nastajali kao potreba da se radi snalaženja u prostoru označe lokaliteti, u ovom toponomastičkom tipu identifikacijom ljudi koji su na njima nastanjeni. Zanemarujući neke nijanse u značenjskom spektru, mogli bismo ih prema značenju koje su imali u trenutku toponimizacije svrstati u nekoliko skupina.

U prvoj su skupini toponimi kojima se u osnovi nalazi ili neproprijaliziran ili proprijaliziran toponomastički apelativ. Takvi toponimi označavaju smještaj neke skupine ljudi na lokalitetu označenom toponomastičkim leksemom ispred sufiksalnog dijela tvorenice. Za potvrdu mogu poslužiti primjeri *Blaćane* značenja "generatio (velika familija) naseljena na blatnom terenu za koji je u dalmatinskoj toponomastici vrlo raširen toponim *Blato*",⁸ zatim *Beležani*, *Crvenobrežani*, *Dobrodoljane* ili *Lučani* značenja "naseljenici na lokalitetima koji su se zvali *Beleg*, *Crveni Breg*, *Dobrodole* i *Luka*".⁹ Iz povijesne toponomastike mogli bismo im pridružiti nazive hrvatskih plemena, "nobiles ultra Gozd", iz XIV. stoljeća *Cerenčani*, *Dražuljane*, *Kamenjani*, *Karinjani*,

² Empirijski je plodan onaj model kojim je ostvaren velik broj tvorenica.

³ Jedan od primjera vidi u: Bjelanović 2007.: 26, posebno bilj. 46.

⁴ Sustavno je plodan onaj model kojim se ostvaruje tvorba i u suvremenom jeziku.

⁵ Skok 1921: 128, s osloncem na Račkoga (*Documenta historiae Croatiae*) smješta ovaj lokalitet u predio Kaštel Sućurca i objašnjava u fusnoti da *laz* u osnovi ovoga toponima znači "iskrčeno zemljište", a u RPS s. v. *laziti* još i značenje "uski put, staza", "proplanak, čistina u šumi".

⁶ Skok 1954: 51-53.

⁷ Novaković 1965: 31-42.

⁸ Skok 1954: 51.

⁹ Novaković 1965: 94, 95.

Lapčani ili *Strmičani*¹⁰ te nazive vlaških stočara koji su se na pasištima u dubini balkanskoga prostora nazivali *Pagarušani*, *Sušičani* ili *Vardištani* prema planinama na kojima su napasali svoju stoku.¹¹ I samo ovi primjeri kazuju da su u dubljaj vremenskoj okomici toponimi na -ani/-ane bili oznaka za veći teritorij i da se u njima očituje nekadašnji rodovsko-plemenski način organiziranja ljudskih zajednica.

I u suvremenoj je toponimiji najviše primjera ove skupine:¹² u Hrvatskoj npr. *Bregovljane*, *Brežani*, *Doljani*, *Glavičani*, *Grabičani*, *Humljani*, *Jezerane*, *Livađani*, *Lužani*, *Okučani*, *Pobrđani*, *Podgorani*, *Potočani*, *Trnjani*, *Umčani*, *Zabrežani*, *Zavojane* itd., u Bosni i Hercegovini *Brežičani*, *Dubljeni*, *Dubočani*, *Gorani*, *Grmljani*, *Jaružani*, *Moščani*, *Podbrđani*, *Prigradani*, *Stranjani*, *Vijačani*, *Vrbljani*, *Vršani*, *Zaborani*, *Zabrđani*, *Zagoričani*, *Zalužani* itd., u Makedoniji *Breštani*, *Gorjane*, *Gornjane*, *Lešani*, *Nagoričane*, *Raštani*, *Rečane* itd., u Srbiji *Brđani*, *Brežane*, *Doljane*, *Dubočane*, *Goričani*, *Gornjane*, *Lučane*, *Međani*, *Stranjani*, posebno na Kosovu *Lužane*, *Lješane*, *Osojane*, *Papračane*, *Potočane*, *Tvrđane* itd. Tek bi temeljitije ispitivanje svakoga toponima posebno moglo dokazati pripada li svojim izvornim značenjem ovoj skupini, ali je nesumnjivo da su toponimi s toponomastičkim apelativom u osnovi ispred sufiksa -ani/-ane gušće posijani na terenima s raznolikijim oblicima tla.

U drugoj su skupini toponimi kojima je označeno podrijetlo. Osnovni je dio tvorenice kakav toponim, pa je npr. toponomastička tvorenica *Siščani* značila na samom početku upotrebe u onomastičkoj komunikaciji “stanovnici podrijetlom izh Siska”. Umjesto toponima značenja “naseljeno mjesto” u njihovoj se osnovi može naći toponim ili značenja “kraj, regija, pokrajina”, npr. *Bačvani*, *Bukovčani*, *Kotarani*, *Ličani* itd., ili značenja “rijeka, riječni pritok” npr. *Drinjani*, *Limljani*, *Unčani* itd., a samo se u nekoliko toponima iz ove skupine u osnovi nalazi etnonim, npr. *Hrvačani*, *Srbjani* i, možda, *Grkljane*. Toponima ovoga značenjskog sadržaja ima podjedanko na svim prostorima, u Hrvatskoj npr. *Batinjani*, *Bošnjani*, *Brinjani*, *Brođani*, *Grahovljani*, *Gređani*, *Ivančani*, *Jasenovčani*, *Jurjevčani*, *Kraljevčani*, *Lipovljani*, *Pakrani*, *Seočani*¹³ itd., u Bosni i Hercegovini npr. *Gačani*,¹⁴ *Glamočani*, *Kruševljani*, *Kuprešani*, *Maglajani*,

¹⁰ Antoljak 1962: 63, 72, 102, 104. Pored *Kašići* za to pleme postoji i naziv *Kašičani*, v. Skok 1954: 51. Po ovom su tvorbenom tipu i u drugih slavenskih naroda tvoreni nazivi plemena, npr. *Bužani*, *Drevljani*, *Poljani*, *Smoljani* ili *Volinjani*, v. Jireček 1952: 40.

¹¹ Novaković 1965: 42.

¹² Primjeri će biti navedeni u obliku kakav im je u IMJ ili na odgovarajućem mjestu u citiranoj literaturi.

¹³ Usp. toponime *Selca* i *Selce*.

¹⁴ Usp. toponim *Gacko*.

¹⁵ Usp. toponim *Soko*.

Orahovljani, Osječani, Saničani, Sočani,¹⁵ *Šipovljani, Veličani* itd., u Makedoniji npr. *Banjane, Gračani, Studeničani, Zlokućane*¹⁶ itd., u Srbiji npr. *Bošnjane, Paljane, Pećani, Skrađani, Žabljane*,¹⁷ *Žaočani*¹⁸ itd., posebno na Kosovu, npr. *Borčane, Dobrčane, Kukuljane*,¹⁹ *Osojane, Planjane*,²⁰ *Plavljane, Studenčane, Topličane* itd.

Ovom bi sustavu pripadali još i toponimi *Buložani, Derežani, Dupljane, Dužani, Glođane, Grižane, Kaličane, Makrešane, Ošljane, Otišani, Umoljani, Živinjane* itd. jer im je osnovu moguće dovesti u vezu s toponimima *Bulozi, Dereza, Dupljaj/a, Duži, Glodi, Griže, Kalica, Makreš, Ošlje, Otiš, Umol* i *Živinje*,²¹ ali to nije moguće sa sigurnošću ni potvrditi ni zaniijekati samo jezičnim signalima u njihovoj postavi kao što nije moguće ocijeniti bez nedoumica postoji li između toponima *Kostrčani* (Labin, Hrvatska), *Kostrc* (Srbica, Kosovo), *Kostrce* (Suva Reka, Kosovo) i *Kostrč* (Orašje, Bosna i Hercegovina) te vlašskog katuna *Kostrčani*²² uzajamni odnos kakav je u toponima iz središnje sustavne tvorbe.²³

Rasutost toponima ove skupine posljedica je migracija stanovništva cijelog balkanskog prostora, migracija započetih već u dalekoj prošlosti, kao što pokazuje primjer vlašskog katuna *Sremljani* iz XIV. stoljeća i sela istog naziva kraj Peći na Kosovu u kojem se nazivu "očuvao trag staroga seljakanja iz Podunavlja na jug", iz Sirmija, odnosno Srijema.²⁴ Nisu se selili samo nomadi u potrazi za novim pasištima, kao što kazuje ovaj primjere, nego se raseljavalo i seosko stanovništvo koje su feudalni gospodari naseljavali na svoje posjede kao zavisne seljake, pa su prazna i ostavljena sela, tzv. selišta, "bila tako reći svakidašnja stvar i bilo ih je na sve strane".²⁵ Velikih su razmjera bile i migracije za mletačko-turskih ratova na Balkanu. Iz toga su izvora gotovo svi toponimi etnonimskog podrijetla u Pokrčju. Povelikom broju toponima ove skupine, od njih svima skorašnjeg nastanka, uzrok su migracijska kretanja drugačijeg karaktera.

¹⁶ Usp. toponim *Zlokuće*.

¹⁷ Usp. toponim *Žabalj*.

¹⁸ Usp. toponim *Žalica*.

¹⁹ Usp. toponim *Kukulje*.

²⁰ Usp. toponim *Planje*.

²¹ Svi su navedeni toponimi iz suvremene toponimije i svi iz IMJ.

²² Novaković 1965: 40, 44.

²³ Prema Skokovu tumačenju (RPS s. v. *Kostrc*) u osnovi toponima *Kostrc* i etnonimske tvorenice *Kostrčane* nalazi se lat. *castrum*, isto što i *kastel*, značenja "utvrda, zamak", pa bi po tome sve ove toponime povezivala samo zajednička osnova aloglotskoga podrijetla.

²⁴ Jireček 1952: 87. Usporedi Nđovaković 1965: 42, a u bilješci 50 na str. 190 stoji da je na austrijskoj generalki zabilježena *Cuka Sermiani* kao planina i na njenom južnom dijelu selo *Sermiani*, "bez sumnje mesto ovih Vlaha Sremljana".

²⁵ Novaković 1965:105

U trećoj su skupini toponimima čijim se značenjskim sadržajem iskazuje pripadnost. U njihovoj se osnovi nalazi ime (osobno, prezime, nadimak) pa takva osnova označava osobu kojoj pripadaju svi ostali članovi te društvene zajednice, npr. *Damnjanje, Margečani, Miličani, Pavljani, Pavlovcani* itd. Primjeri nisu brojni jer za isti sadržaj postoji model kojim se odnos pripadnosti jasnije iskazuje i to izvođenjem takve osnove sufiksom -ovci/-evci u toponimima tima *Andrijaševci*. Ipak ih spominjem kao posebnu skupinu jer ih, poput toponimima *Petrčane*, ima podosta u zadarskoj okolici. Budući da se u njima ogledaju nekadašnji feudalni odnosi, poslužiti će mi u razradi pitanja kojim se bavi ovaj članak za usporedbu s toponimima etnonimskog podrijetla iz Pokrčja.

2. MORFOLOŠKA STRUKTURA

U cijeloj ću analizi toponimima etnonimskog podrijetla u Pokrčju zanemariti dvočlanost toponimima *Donje Planjane* i *Gornje Planjane*. Zanemariti ću, zapravo, članove kojima se diferenciraju ova dva lokaliteta, tj. pridjeve *donje* i *gornje*, iako se njima potpunije nego identificirajućim članom, tj. *Planjane*, određuje vrsta gramatičkog roda ovih znakova. Dvočlanost je naziva i ovih dvaju naselja odnedavna pojava,²⁶ kao i u tolikih drugih u širem sjevernodalmatinskom prostoru, pa i u Pokrčju.²⁷

Gramatički je rod ovih naziva, tj. množina, određen množinskim oblikom sufiksa jer svi završavaju ili na -ane ili na -ani. Razlikuju se gramatičkim rodom i to samo u osnovnom padežu. Oni na -ane ženskoga su roda, *Brištane, Civljane, Kanjane, Planjane, Puljane, Ramljane* i *Riđane*, a po dočetu -ani samo je toponim *Vačani* muškoga roda. Takvoga su im roda množinski oblici samo prema načinu kako se javljaju u službenoj upotrebi.²⁸ U svakodnevnoj komunikaciji, čak i samih mještana, svaki se od njih javlja i s jednim i s drugim dočekom, a to znači i u muškom i u ženskom rodu.²⁹ Kolebljivost u oblicima

²⁶ U MKN na str. 216 stoji u bilj. 16 da se tek od 1953. ova dva naselja prikazuju odvojeno te da su sve do 1948. podaci iskazivani pod nazivom Planjane.

²⁷ Npr. Donje i Gornje *Biljane*, Donje i Gornje *Ceranje*, Donji i Gornji *Lepuri*, Donje i Gornje *Petrčane*, Donje i Gornje *Ramljane*, Donje i Gornje *Raštane*, Donje i Gornje *Utore*, Donje i Gornje *Vinovo*, Donji i Gornji *Zemunik* itd. i to ili kao samostalna naselja ili kao njihovi dijelovi. Pojava je interesantna i sa sociolingvističkog stajališta jer je uvjetovana i vrstom terena na kojem su razmještena ova naselja i njihovi dijelovi, i s načinom privređivanja njihova stanovništva, odnosno s raspadom nekadašnjih patrijarhalnih zadruga.

²⁸ Dakle, kako su zabilježeni u IMJ, a tamo im je oblik onakav kakav je u MKN. Tako su zabilježeni i u Popisu stanovništva 1991. godine (Republički zavod za statistiku, Zagreb 1992).

²⁹ U imenicima mjesta toponim je zabilježen i u obliku *Vačani* (IMJ 408, MKN 673, a u bilj. 160, str. 677, stoji da je naselje “do 1948. iskazivano pod imenom Vačane”) i u obliku *Vačane* (Maschek

nominativa množine,³⁰ koja je vidljiva i u toponima uz Pokrčje,³¹ u našoj je literaturi objašnjena na dva načina.

Prema jednom tumačenju u starijem je jeziku osnovni padež tvorenica ovoga tvorbenog tipa glasio na -ane, pa su oblici na -ani nastali kasnije, analogijom.³² S ovom je tvrdnjom podudarno objašnjenje nekih toponima u našem kapitalnom leksikografskom djelu.³³ S njom je u nesuglasju podatak da je u posljednja dva stoljeća naglo porastao broj naziva mjesta na -e, što može samo značiti “da su oblici sa završetkom na -e kasniji u odnosu na oblike na -i”.³⁴ I za ovu tvrdnju postoji objašnjenje prema kojem su oblici tipa *Brušane* u odnosu na one tipa *Brušani* nastali zamjenom nominativa akuzativom³⁵ jer se akuzativ kao padež češće upotrebe u komunikaciji nametnuo nominativu i preuzeo ulogu osnovnog padeža. Prema ovom bi tumačenju mogao biti objašnjen oblik osnovnog padeža toponima *Brištane*, *Civljane*,³⁶ *Kanjane*, *Planjane*, *Ramljane*, *Ridane* i *Puljane* jer se glavnina ovih naziva pojavila u Pokrčju tek u smiraju mletačko-turskih razmirica na ovom prostoru.³⁷

Bez obzira na razliku u vrsti dočetka nominativa, i s tim u vezi na razliku među njima u gramatičkom rodu, u svih su svi ostali paradigmatski oblici prema muškoj deklinaciji. Tako se tri jednaka množinska padeža (tj. dativ, lokativ i instrumental) oblikuju nastavkom -ima, dakle *Brištanima* (< Brištane) jednako kao i *Vaćanima* (< Vaćani).³⁸ Upotpunjujem ovu sliku o morfološkoj strukturi ovih toponima još samo podatkom da se u genitivu uz uobičajen nastavak muške paradigme, tj. nastavak -ā, i dva duga zanaglasna sloga u svih, samo u toponima Vaćani javlja u ovom padežu pored češćeg -ā, tj. *Vàcānā*, još i nastavak -ī, tj. *Vaćānī*.³⁹

1888: 69). Na ovom ću mjestu tek spomenuti da se za razliku od načina kako je zapisan u ovim dokumentima toponim javlja danas u obliku *Vaćani* (i *Vaćane*), dakle različito u jednoj drugoj značajnoj pojedinosti.

³⁰ Npr. u IMJ Ramljane (Knin, Split) i Ramljani (Otočac), Ridane (Knin) i Ridani (Nikšić). Iscrpnije o tome u toponima na širem prostoru v. u: Milanović 1963: 137-168.

³¹ U MKN 762, bilj. 229, stoji da je mjesto *Visočane* (Zadar) “u 1890. iskazano pod imenom *Visočani*”.

³² RPS s. v. -anin.

³³ Tj. u RJA s. v. Bunjani, Gložani, Gorani, Grižani, Koljani, Lužani itd kojima je stariji oblik Bunjane, Gložane, Gorane, Grižane, Koljane i Lužane. Usp. Bjelanović 2007: 28 i str. 444-446 gdje je korpus iz RJA.

³⁴ Lubas 1968: 123/124.

³⁵ V. u RJA s. v. Biljani, Borčani, Brežani, Bukovčani, Korićani, Mrštani itd.

³⁶ Zabilježeno 1604. kao *Cimljani*, v. Spaho 1985: 96.

³⁷ Takvoga su oblika nominativi i toponima drugačijih tvorbenih odlika, a istih značenjskih vrijednosti, tj. “stanovnici” za oznaku lokaliteta, njihova prebivališta, npr. *Kljake* (umjesto *Kljaci*, kako se često čuje u priopćavanju), *Kosore*, *Matase*, *Međare*, *Pađene* ili *Smrđelje* iz sjeverne Dalmacije.

³⁸ Ako zanemarimo sporadičnost oblika *Brištanama*, *Vaćanama* u svakodnevnoj komunikaciji.

³⁹ Na ulazu u Vaćane uski prokop kojim prolazi cesta od Bribira prema Skradinu naziva se *Grlo Vaćanī*. U živo sam čuo ovako oblikovan genitiv još samo toponima *Biljāne* (*Biljani*), tj. *Biljānī*, koji je oblik, tj. “iz Biljani”, zabilježio i RJA s. v. Biljani.

Razlog nestabilnostima oblika toponima na ane/-ani, nestabilnostima u gramatičkim kategorijama roda i broja, u vrsti deklinacije, a kao što će kasnije biti pokazano, i u prozodenskoj strukturi, mogli bismo svrstati u dvije skupine. U prvoj su od njih mijene jezičnih elemenata kojima se ostvarivao model imenovanja lokaliteta imenovanjem ljudi koji su na njima nastanjeni, mijene u skladu sa zakonitosima u jezičnom razvoju idioma na južnoslavenskom prostoru u tako dugom trajanju modela za oblikovanje toponomastičkih leksema ovakve tvorenosti. Razloge druge skupine treba povezati s nestabilnostima koje nastaju u izrazu svih onomastika s ispražnjenim prvotnim značenjskim sadržajem jer postaju neotporni na izrazne preoblake kad izgube leksičko značenje, kad im se zatre “trag prirodne veze između oznake i označenoga”⁴⁰.

3. TVORBENA STRUKTURA

U odsječnoj strukturi ovih toponima nalaze se tri tvorbeni elementa: tvorbeni morfem, leksički morfem i morfemska granica. Prozodemska im je struktura, kao što će biti pokazano, predvidiva jer zavisi od broja slogova u postavi toponomastičkih tvorenicama, pa su zbog toga naglasak i vrsta zanaglasnog sloga po dužini samo pratitelji izvođenju tvorbenim elementima odsječnog dijela izraza. Ta tri tvorbeni elementa mogu biti valjano opisana tek ako im tvorbeni osobine opišemo u suodnosu u kojem stoje u tvorenicama jer se, na tragu strukturalističkih nazora u opisu jezičnih fenomena, jezični entiteti nižih razina u kompleksnije strukturiranim cjelinama preinačuju prilagođavajući se jedni drugima da tako kao dijelovi budu i izrazom i značenjem u harmonijskom odnosu s cjelinom u kojoj vrše integrativnu ulogu.⁴¹

3.1. Tvorbeni morfem

Sve toponime ove tvorenosti u Pokrčju možemo opisati kao dvodijelne strukture prema množinskom obliku sveslavenskog sufiksa -(j)anin.⁴² U etalonskom obliku -ane/-ani tvorbeni se morfem nalazi u toponima *Brištane*, *Kanjane*, *Planjane*, *Puljane*, *Riđane* i *Vaćani*, a u toponima *Ramljane* i, možda, *Civljane* s alomorfnom vrijednošću -ljane. Bez obzira na morfološku razliku dočetka, tj. -ane/-ani, i alomorfnu početka u izrazu morfema, tj. razliku -ane/-ljane, tvorbeni je morfem

⁴⁰ Sosir 1969: 86.

⁴¹ Usp. ovakvu tvrdnju u: Benvenist 1974: 135.

⁴² Sufiks indoeuropskog i baltoslavenskog podrijetla, v. RPS s. v. -anin i -janin.

postaojani dio njihove strukture i prema njemu sve ove toponomastike svrstavamo u kategoriju naziva mjesta sufiksalne tvorenosti i etnonimskog podrijetla.

3.2. *Leksički morfem*

Prema stupnju prozirnosti leksičkog morfema⁴³ sve toponime ovoga tvorbenog tipa možemo razvrstati u nekoliko skupina. Prozirnost treba shvatiti kao osobinu po kojoj je moguće u izrazu leksičkog morfema nazreti motiv za nastanak ovih toponomastičkih znakova u trenutku toponimizacije.⁴⁴ Dobro su prozirni oni toponimi kojima se u osnovi nalazi kakav apelativ, imenica *brist* ili *plana* (> *Brištane*, *Planjane*) i pridjev *riđ* (> *Riđane*). Nešto su nižeg stupnja prozirnosti oni s toponomastičkim znakom u osnovi, tj. *Kanje* (> *Kanjane*), *Pula* (> *Puljane*) i *Rama* (> *Ramljane*). Slabo je prozirna osnova u toponima *Vaćani* jer ju nije moguće izravno povezati s toponimom *Broćno* ili s toponimom *Blato* iz toponomastičke sintagme *Mostarsko blato* zbog znatnijih razlika izraza osnove znaka *Vaćani* u odnosu na izraz ovog ili onoga toponima od kojeg je sufiksom -ani mogao biti tvoren.⁴⁵ Neprozirna je osnova u toponima *Civljane*. Njegov leksički morfem, različit izrazom u današnjoj postavi od nekad zapisanog,⁴⁶ i s tim u vezi nejasna granica u njegovoj strukturi između dvaju tvorbenih morfema, pa i njegova prozodemska fizionomija, drugačija od fizionomije svih ostalih toponima na -ane/-ani u Pokrčju, ne odaju signale na osnovi kojih bismo mogli barem pretpostaviti motiv njegova nastanka, odnosno njegovo značenje u trenutku toponimizacije, i dokazivati valjanost pretpostavke ili historiografskim činjenicama ili položajem u toponomastičkom sustavu.

Ovako razvrstani toponimi po stupnju prozirnosti njihovih leksičkih morfema i samo po jezičnim signalima u njihovoj postavi izazivaju sumnju u valjanost tumačenja onoga smisla što su ga imali u trenutku oblikovanja njihova i izraza i značenja. Tako npr. ako po etimološkom tumačenju s pravom dovedemo u vezu leksički morfem toponima *Riđane* s pridjevom *riđ*,⁴⁷ onda je u tvorbenoj analizi ovoga znaka veza drugačije prirode jer se etnonimske tvorenice ne ostvar-

⁴³ Ovaj dio u strukturi izvedenice zovemo još tvorbenom osnovom ili, još kraće, osnovom. Da tekst bude stilski raznolikiji, služit ću se i jednim i drugim terminom.

⁴⁴ U sintagmi *trenutak toponimizacije* trenutak je vrijeme koje traje onoliko koliko među sudionicima u prijenosu toponomastičke obavijesti traje spoznaja o izvornom izrazu kojim je označen lokalitet i o motivu nominacije.

⁴⁵ Jedno tumačenje promjena u izrazu v. u: Bjelanović 2007: 20. U ovom će članku tvorbeni i značenjski struktura ovoga toponima biti protumačena na još jedan način.

⁴⁶ V. bilj. 36.

⁴⁷ RPS s. v. riđ.

uju od pridjeva.⁴⁸ Zato prema tvorbenoj analizi treba leksičkim morfemom u ove tvorenice smatrati imenicu kojom se identificira osoba sa svojstvom označenim pridjevom,⁴⁹ dakle antroponim.⁵⁰ Takve izvedenice označavaju odnos pripadnosti skupine ljudi osobi s imenom ili nadimkom iz osnove znaka, kao što se to vidi iz naziva crnogorskih plemena *Bjelopavlići, Boljevići, Bratonožići, Vasojevići* itd.,⁵¹ a *Riđani* su samo jedno od njih. Dodamo li ovomu da izvođenje leksičkog morfema sufiksom -ane nije u ovoga znaka ostvareno u Pokrčju, nego da je već gotova tvorenica postala oznakom lokaliteta u njegovu prostoru, dakle prijelazom iz jednoga sustava u drugi, onda postaje jasno da s ovako velikim odmakom od vremena kad je nastao ovaj naziv za naseljeno mjesto uz rijeku Krku i s izgubljenim izvornim značenjskim sadržajem slijedom njegove upotrebe naziv može biti objašnjen tek pomoću historiografskih činjenica.⁵²

To što je kazano za naziv ovoga mjesta vrijedi u većoj ili manjoj mjeri i za sve one kojima se u osnovi nalazi toponomastik (tip *Ramljane*). Samo prema širem etnografskom kontekstu, dakle dovođenjem jezičnih realnosti u vezu s nejezičnima, mogu i ovi toponimi kao sociolingvistički fenomeni biti svrstani u sustave po njihovoj izvornoj motivaciji. U takvim sustavima, kako će biti pokazano u analizi značenja ovih toponima, mogu biti objašnjeni ne samo po tome kako su mogli nastati nego i kako su nastali.⁵³

3.3. Morfemska granica

Morfemska je granica izravna obavijest o prirodi tvorenice jer se njome ostvaruje identifikacija i leksičkog i tvorbenog morfema u tvoreničkoj strukturi. Takva je uloga ovoga tvorbenog elementa posebno značajna u onih tvorenica u kojih sufiks deformira tvorbenu osnovu. Među njima su i etnonimske tvorenice

⁴⁸ Tako npr. toponim *Višoćani* nije tvoren od pridjeva visok, -a, -o, već od toponima (ili dijela toponomastičke sintagme) *Visoko*. U povijesnim se dokumentima isti lokalitet u zadarskom zaleđu zove još i *Glamoćani*, prema nazivu jednog od hrvatskih plemena, vlasnika toga posjeda, v. Antoljak 1962: 68; usp. toponime *Duboćani, Gornjane* ili *Velićani* u IMJ.

⁴⁹ Najvjerojatnije po crvenkastoj boji kose (ili brade).

⁵⁰ Osnova znaka može biti pokraćenični hipokoristik *Riđo*, pa bi po tome što je etnonim *Riđane* izveden sufiksom -ane bila tvorenica etnonimskog porijekla, ali osnova može biti i izvedenica sufiksom -an, dakle *Riđan*, pa bi toponomastički znak bio samo množinski oblik antroponima koji je konverzijom postao oznaka za lokalitet.

⁵¹ Antroponimski se znakovi nalaze u osnovi i nekih hrvatskih plemena, npr. *Čudomirići, Gusići, Kačići, Šubići, Tugomirići* itd., v. u: Antoljak 1962: 57.

⁵² O ovakvu pristupu u opisu toponima v. u: Superanska 1973: 260.

⁵³ Onomastičar ne tumači onomastički znak kako je nastao, nego kako je mogao nastati, usp. takvu tvrdnju za prezimena u: Šimunović 1985: 8.

izvedene sufiksom -anin, to znači i toponimi etnonimskog podrijetla na -ane/-ani. Da se tek s jasnom granicom može utvrditi na što se odnosi sadržaj ostvaren tvorbenim morfemom, neka pokaže primjer etnonima *Rupljanin* koji je u našem kapitalnom leksikografskom djelu objašnjen kao “stanovnik Ruplja”,⁵⁴ dakle stanovnik mjesta koje u osnovnom padežu ima oblik Ruplje.⁵⁵ Po tome bi objašnjenju tvorenica bila izvedena sufiksom -anin od osnove toponima s palatalnim dočetkom. Kako je natuknica potvrđena tekstem “Visovačka slavna mati, tebe slave i Rupljani”, jasno je da se radi o stanovniku *Rûpā* (nom. *Rûpe*), tj. stanovniku sela nadomak franjevačkom samostanu Visovac na istoimenom otočiću na rijeci Krki. S drugačijom morfemskom granicom u analizi tvorenice *Rupljanin* drugačiji je i njezin etnonimski sadržaj kao rezultat značenja leksičkog morfema s nepalatalnim dočetkom, tj. Rup-, i tvorbenog morfema alomorfne vrjednosti, tj. -ljanin.

Morfemska je granica toponima na -ane/-ani obilježena prisutnošću palatala u izrazu jer sufiks kojim su toponimi tvoreni ili palatalizira nepalatala na kraju leksičkog morfema ili se epentezom palatalizira iza labijala kad njima završava osnova tvoreničke strukture. Po tome je li palatalni suglasnik s ove ili s one strane mogli bismo toponime etnonimskog podrijetla iz Pokrčja podijeliti na skupinu onih kojima se palatalni suglasnik nalazi ispred te granice bilo da je iz postave leksema kojima su motivirani (*Kanjane*, *Riđane* i *Vačani*) bilo da je nastao palatalizacijom (*Planjane* i *Puljane*) te na skupinu onih kojima se palatal nalazi na početku alomorfa -ljane (*Ramljane* i, možda, *Civljane*), dakle iza tvorbenog šava. U toponima *Brištane* granica je posebnog obilježja. Umjesto suglasničke skupine šć, kakva je npr. u toponima *Košćani*, *Lušćani*, *Mošćani* ili *Rašćane*, skupine nastale i palatalizacijom nepalatala na samom kraju tvorbene osnove i jednačenjem po mjestu tvorbe prethodnog suglasnika, imamo skupinu št, kakva je npr. i u toponima *Breštane*, *Grabaštani*, *Lještani*, *Raštane* ili *Voštane* iz šireg areala. Pojavu bismo mogli nazvati djelomičnom depalatalizacijom i razloge, očito morfološke prirode, potražiti u dijalektalnim obilježjima prostora na kojem su razmješteni.

4. PROZODEMSKA STRUKTURA

Da opišem prozodemsku strukturu trosložnih toponima etnonimskog porijekla iz Pokrčja, poslužit ću se usporedbom s tridesetak toponima takve dužine i takve tvorenosti kojima je u RJA označen nadodsječni dio izraza. Primjeri iz uzorka pripadaju dvjema skupinama. U prvoj su oni tipa *Banjāni* (*Bārāni*, *Bòđāni*,

⁵⁴ RJA s. v. Rupljanin.

⁵⁵ U IMJ *Ruplje* u općini Crna Trava (Srbija).

Brèzāni, Brèzjāni, Brèžāni, Cèrāni, Dèčāni, Dòljāne, Dùljāni, Lùžāni, Pècāni, Rùšāni, Skucāni, Sòljāni, Stjènjāni i Strànjāni). Prozodemski su im izrazita dva sloga: prvi koji je kratak i silazne intonacije i drugi, zanaglasni, koji je dug. Kako im je prozodemska struktura ujednačena jer im je naglasak uvijek iste vrijednosti bez obzira na to kakav je u leksema iz leksičkog dijela tvorenice, mogli bismo im ovakvu prozodemsku strukturu nazvati prozodemskom strukturom tvorbenoga tipa. U drugoj su oni tipa *Brinjan*i i tipa *Húmljan*i, s naglašenim prvim slogom, dugim ili kratkim uzlazne intonacije, i kratkim zanaglasnim slogom (*Biljan*i, *Čapljan*i, *Gràčani*, *Jòšani*, *Kùljani*, *Mèljani* i *Sèljani*).

Gotovo svi toponimi iz Pokrčja prozodemski su podudarni s toponimima iz RJA prve skupine (*Brištāne, Kànjāne, Plànjāne, Pùljāne, Ràmjlāne, Riđāne* i *Vàcāni*) a zanemarimo li sporadičan prozodemski dublet *Riđane*, samo je toponim *Civljane* prozodemski podudaran s primjerima iz RJA druge skupine. Na ovoj bismo osnovi mogli reći da su u znatno većoj mjeri toponimi Pokrčja prozodemski ujednačeniji od toponima sa šireg prostora. Ujednačenost najpotpunije dokazuje toponim *Brištāne* jer se nadodsječnim tijelom izraza razlikuje od npr. toponima *Ráštane* (Biograd) i *Rášćane* (Vrgorac) mada mu se u osnovi nalazi, kao što se nalazi i u ovih toponima, jednosložan leksem dugoga sloga, leksem *bríst*⁵⁶ iz značenjskog polja iz kojega je i leksem (*h*)*rást* u ovih dvaju toponima. Onoliko koliko su toponimi etnonimskog podrijetla u Pokrčju ujednačeni morfološki, jer prevladavaju oni sufiksalnog dočetka -ane, tipa *Puljane*, toliko su ujednačeni i nadodsječnim dijelom izraza, jer prevladavaju oni prozodemske strukture tvorbenoga tipa, tj. tipa *Plànjāne*.

5. ZNAČENJSKA STRUKTURA I NEJEZIČNA STVARNOST

5.1. Općenito o značenju toponima

Značenje je toponima ili toponomastičko ili dotoponomastičko. Toponomastičko je značenje do te mjere osiromašeno da ga možemo smatrati samo funkcijom označavanja. U ovom su smislu toponimi etikete za snalaženje u prostoru. Osim što imenuju neki lokalitet mogu doduše, izazivati u svijesti govornika različite asocijacije, ali takvi sadržaji nisu mjerljivi i bez obzira na to kakvi oni bili ne mijenjaju ni jednom toponimu njegovo osnovno značenje - značenje "toponim".

⁵⁶ Toponim *Brištane* po leksičkom je morfemu u ikavskom obliku, usp. toponime ijekavskog oblika *Brijest*, *Brijesta*, *Brijestovo* i *Briješće* iz IMJ, i fitonimske je motivacije kao što su takve motivacije i toponimi *Rášćane* i *Ráštane* u kojih je leksički morfem ostvaren zamukivanjem velarnog spiranta s početka njegove postave.

Sa svojim osnovnim značenjem i toponimi Pokrčja, dakle i oni etnonimskog podrijetla, označavaju samo naseljena mjesta s ove ili s one strane Krke, iz gornjeg, srednjeg ili donjeg dijela njezina toka itd. Ovakav je značenjski sadržaj slabašan izvor obavijesti o otiscima nejezične stvarnosti u njihovoj strukturi. Zato će u ovom dijelu članka biti riječi o njihovu dotoponomastičkom značenju, tj. značenju koje su oni imali u trenutku toponimizacije.⁵⁷ To je značenje izgubljeno slijedom njihove upotrebe u onomastičkoj komunikaciji, zaboravom kasnijih generacija o značenjskim vrijednostima iz njihove prve pojave u toponomastičkom sustavu. Izgubljeni u vremenu, takvi značenjski sadržaji mame našu znatiželju da ih potražimo u jezičnim signalima uz pomoć etnografskog konteksta, konteksta povijesnog, geografskog, etnološkog ili sociološkog karaktera. u dotoponomastičkoj strukturi značenja toponima ove tvorenosti dvije su značenjske komponente. Prva, zajednička svim toponimima, ostvarena je tvorbenim morfemom i sadržaj joj je “stanovnici”.⁵⁸ Po drugoj komponenti, ostvorenoj leksičkim morfemom, međusobno se razlikuju. Zanimajući pokoji značenjsku nijansu mogli bismo ih po ovoj komponenti svrstati u tri skupine.

5.2. Toponimi sa značenjem “smještaj”

Toponimi ovoga značenjskog sadržaja identificiraju lokalitet identifikacijom stanovnika prema njihovu smještaju u prostoru. U Pokrčju su samo dva toponima kojima je leksičkim morfemom ostvareno ovakvo značenje. Prvi od njih, tj. *Brištane*, s već objašnjenim oblikom tvorbene osnove, i po njoj značenjski isto što i *Breštane*,⁵⁹ pripada brojnoj skupini toponima sa šireg prostora kao što su *Brezovljani*, *Brezani*, *Brežičani*, *Cerani*, *Cerovljani*, *Drijenjani*, *Grabičani*, *Hrašljani*, *Javorani*, *Papračane*, *Raščane*, *Raštane*, *Smokovljani*, *Smričani*, *Trnjane*, *Vrbljani* itd. Svima je značenje osnovnog dijela znaka motivirano vrstom raslinja, a cjelinom jezičnih signala značenje im je “stanovnici smješteni u prostoru s brestovim, brezovim, grabovim, hrastovim, smrekovim ... raslinjem”.

Drugi naziv ovakvoga dotoponomastičkog značenja jest toponim *Planjane*. U njegovoj se osnovi nalazi leksem koji je u literaturi protumačen na nekoliko načina: kao leksem aloglotskoga podrijetla i to ili dalmato-romanski leksički ostatak latinskog poimeničnog pridjeva *planus* značenja “ravan”⁶⁰ ili kao

⁵⁷ “Svako je ime u času nastanka bilo značenjski i strukturno razumljivo i jasno imenovatelju i korisnicima imena koji su ga širili, ustalili mu lik i predavali ga u nasljeđe”, Šimunović 1986: 28.

⁵⁸ “Imena ove skupine nisu označavala u početku *lokalitet* nego ljude koji obitavaju na dotičnom mjestu”, Šimunović 1986: 30.

⁵⁹ Samo s drugačijim refleksom jata, samostalno naselje u općini Korenica (Hrvatska), v. MKN.

⁶⁰ RPS s. v. plana.

leksem *plan* keltskoga podrijetla i značenja “prosjeklina”,⁶¹ odnosno kao leksem slavenskoga podrijetla koji se u hrvatskom jeziku ne javlja samostalno nego u osnovi tvorenic *planina* značenja “šumom obrastao brdovit predio”⁶² ili *proplanak* značenja “čistina na rubu šume ili u šumi”.⁶³ Kako se u svim ovim interpretacijama leksem javlja kao oznaka za predio pogodan za ispašu, mogli bismo mu pripisati i preneseno značenje “pasište”.⁶⁴ U jednom od ovih značenja⁶⁵ krije se značenjski sadržaj leksičkog morfema koji zajedno sa značenjskim sadržajem tvorbenog morfema tvorenice *Planjane* tvori značenjski kompleks od motiva *stanovnici* i motiva *predio* u kojem su smješteni.

Što se tiče vremena nastanka, možemo reći da su toponimi dotoponomastičkoga značenja ove vrste tvorenosti nastali ranije od toponima na -ane/-ani ostalih značenjskih skupina, a u Pokrčju od toponima tipa *Ramljane*. Tako su npr. *Planjane* imale već 1298. trideset kuća i stodvadeset stanovnika.⁶⁶ Da su oni toponimi koji su motivirani smještajem u prostoru njihovih stanovnika raniji od onih koji svojim značenjem otkrivaju otkuda njihovi stanovnici potječu, dokazuju primjeri toponima na -ane iz doturskoga vremena ostalih naših regija.⁶⁷

5.3. Toponimi sa značenjem “podrijetlo”

Leksički dio ovih toponima otkriva tajnu odakle su se doselili stanovnici prema kojima se ostvaruje identifikacija naseljenog mjesta. Stoga su u jednom znaku dva značenjska sadržaja: sadržaj onomastičkog znaka od kojeg je sufiksom -ane/-ani ostvarena tvorba i sadržaj onomastičkog znaka kao rezultat sadržaja obaju tvorbenih elemenata njegove strukture. Budući da se u takvih toponima

⁶¹ Stošić 1941: 99.

⁶² RPS s. v. planina.

⁶³ RVA s. v. proplanak.

⁶⁴ Šimunović 2003: 81; usp. prefiksarno-sufiksalsnu tvorenicu *Zaplanje*, selo u župi Danilo šibenskoga kotara kojemu se ne zna gdje se točno nalazilo, ali se spominje u kontekstu obećanja hrvatsko-dalmatinskog bana 1357. g. (v. Stošić 1941: 88/89), “gradu Šibeniku da Vlasi neće pasti svojih stada u njegovu kotaru bez dopuštenja građana”, Klaić 1972: III/23.

⁶⁵ U ovoj značenjskoj raznolikosti treba potražiti razlog što su toponomastičkim apelativom plana motivirani nazivi tolikih naseljenih mjesta kao *Plana*, *Plane*, *Planica*, *Plano*, *Planje*, *Mala Plana*, *Velika Plana* itd. u IMJ, a od njih je *Plano*, selo u trogirskom zaleđu, i danas “na glasu po dobroj janjetini”.

⁶⁶ Stošić 1941: 88.

⁶⁷ Npr. u doturskoj Lici: *Brušane*, *Bukovljane*, *Doljane*, *Dupčane*, *Gomiljane*, *Humčane*, *Jelšane*, *Jezerane*, *Lučane*, *Papraćane*, *Podstenjane*, *Zalužane*, *Zamoščane* itd. od kojih su neki i danas u toponomastičkoj upotrebi i svi oni spomen na “sjedilačku agrarnu populaciju”, Šimunović 2003: 78/79, ili u zadarskom zaleđu u kojem je do dolaska Turaka, kako kazuju dokumenti, bilo četrdesetak toponima na -ane: *Blaćane*, *Briščane*, *Bubnjane*, *Dubčane*, *Jagodnjane*, *Kamenjane* itd. kojima je posvjedočena “rodovska organizacija ovih plemena u vrijeme doseobe”, Gušić 1971: 147.

nalazi ispred tvorbenog morfema nemotiviran laksem, ne možemo ih valjano protumačiti⁶⁸ ako im jezične signale ne dovedemo u vezu s nejezičnom zbiljom. Dotoponomastičko značenje svih ostalih naziva mjesta⁶⁹ iz Pokrčja otkriva nam se u jasnijim obrisima samo kad ih smjestimo u vrijeme kad su se pojavili i u okviru mletačko-turskih sukoba u sjevernodalmatinskom prostoru. Svi su se pojavili tek krajem 17. i početkom 18. stoljeća kad su uzmakom Turaka nakon dvaju ratova s Venecijom Mlečani stali na granicu Dalmacije na potezu Knin, Sinj, Imotski, Vrgorac i iz udaljenijih krajeva dovodili svoje podanike u ispražnjeni prostor kao živu branu od Turaka da se u nj ne povrate i od nepritajenih težnji Austrije da ga zauzme.⁷⁰

U osnovi Ramljana, sela sadašnje kninske općine, nalazi se toponim *Rama*, naziv za desni pritok Neretve i pokrajinu između Vrhbosne i Hercegovine, pa je toponim u trenutku toponimizacije u sjevernodalmatinskom prostoru imao značenje “doseljenici iz Rame”.⁷¹ Tako je toponomastičkim znakom označena povijesna zbilja prema kojoj su franjevci iz ramskog samostana u dogovoru s Mlečanima doveli iz svoga kraja pod mletačku zaštitu velik broj kršćanskog življa i glavninu razmjestili po selima sinjskog i dicmanskog polja.⁷² Zašto se jedan dio odvojio od matične struje, potražio utočište u kninskoj krajini i tamo svoje podrijetlo očuvao u nazivu sela? Možda bi odgovor na pitanje trebalo potražiti u činjenici da su Mlečani u razmještaju kršćana vodili računa o razlikama među njima u vjeroispovijedi kad u dokumentu iz 1687. g.⁷³ dalmatinski providur javlja senatu da nove doseljenike namjerava razmjestiti u okolici Sinja jer su katoličke vjere. Ovakvog je oblika i etnonim *Ramljani* kojim su označeni pripadnici jednog plemena iz zadarske okolice u 15. stoljeću.⁷⁴ Kako su se etnonimi ove vrste izvedenosti u priobalnom dijelu sjevernodalmatinskog prostora izvodili od toponima tog areala,⁷⁵ da tako naziv upućuje i na smještaj feudalnog posjeda u prostoru i na pleme kojemu pripada, dotoponomastičko značenje toponima *Ramljane* u sjevernom dijelu sjeverne Dalmacije razlikuje se od značenja etnonima *Ramljani* u zadarskom zaleđu jer naziv ovog izdanka nekog od hrvatskih plemena nije

⁶⁸ Skok (1954: 53) ističe da su za opis posebno nepodatni toponimi iz pisanih dokumenata i posebno kad su napisani tuđom grafijom.

⁶⁹ Osim naziva Civljane i Vaćani koji će biti opisani kao toponimi posebnoga značenja.

⁷⁰ Iz bogate literature o ovim sukobima navodim samo: Desnica 1923: 66-68; DBS 285, 286; Novak 1971: 603; Gunjača 1949: 42; Stanojević 1970: 268, 269, 283-285, 387; Erdeljanović 1930: 50, 51.

⁷¹ Budući da je *Rama* ime rijeke, “a hidronima su od reda predslavenski i predrimski, može se o postanju reći tek toliko da pripada nepoznatom predrimskom (možda ilirskom ili još starijem) jeziku”, RPS s. v. Rama.

⁷² DBS 198, 203; Desnica 1929, usp. Erdeljanović 1930: 50; Stanojević 1970: 399.

⁷³ DBS 200.

⁷⁴ Antoljak 1962: 91, 93, 104, 108, 109; Gušić 1971: 188.

⁷⁵ Takvi su npr. nazivi hrvatskih plemena Karinjani, Lapčani, Strmičani itd., v. Antoljak 1962: 114.

moguće po etnografskom kontekstu dovesti u vezu sa zapadnohercegovačkim toponimom *Rama*. Osnova mu se mogla u izrazu izjednačiti s izrazom osnove toponima *Ramljane* u procesu fonoloških alternacija, kao što je toponim *Ramljani* u Lici nastalo alternacijama *vn > mn* i *nj > lj* od toponima koji je “od starine nosio ime *Ravnjani*”.⁷⁶ Na primjeru jednog toponima želim ovom digresijom pokazati da su i u svih ostalih toponima i Pokrčja i šireg prostora jezične istine uvjerljivije kad ih dovedemo u vezu s istinama nejezične prirode.⁷⁷

Dotoponomastičko značenje toponima *Riđane* mogli bismo semantičkom preoblikom prikazati kao “pripadnici plemena R”, a siglom u preoblici označeno je pleme *Riđani*. Ovaj toponomastički leksem pripada skupini toponima etnonimskog podrijetla u Pokrčju samo po svom značenjskom sadržaju, dakle po tome što je u trenutku toponimizacije etnonim postao oznakom za naseljeno mjesto, bez obzira na to što je nastao konverzijom, a ne sufiksacijom, kao što su tvoreni svi ostali toponimi na -ane/-ani u Pokrčju.⁷⁸ *Riđani* su iščezlo,⁷⁹ odnosno raseljeno⁸⁰ crnogorsko pleme, poznato po tvrdokornosti u obrani od Turaka ali nemoćno da se samo obrani, potražilo je zajedno s drugim crnogorskim plemenima zaštitu sklapanjem ugovora s Venecijom 1660. g.,⁸¹ priklonivši se tako kršćanskoj strani u mletačko-turskim ratovima na balkanskim prostorima. Kako Venecija nije mogla pružiti crnogorskim plemenima znatniju pomoć, a sami nisu bili u stranju da se odupru turskoj sili, Mlečani su ih raseljavali i crnogorskim življem popunjavali populacijske praznine na osvojenim prostorima u drugoj polovini 17. stoljeća.⁸² Raseljeno crnogorsko pleme ostavilo je daleko od matičnog prostora trag svojem postojanju u toponimu *Riđane* u Pokrčju.⁸³

⁷⁶ Pavičić 1962: 85; usp. Ravnjanin (Raugnanin) značenja “stanovnik iz Ravne” 1361. g. i ecclesia Sti Georgii in Rawna 1070. g. u zadarskom zaleđu, Skok 1921: 146.

⁷⁷ Jednako je tako i povijesna zbilja uvjerljivija kad je dovedemo u vezu s jezičnim realnostima.

⁷⁸ Skupini pripada i po tome što mu je analogijom prema ostalima na -ane ostvarena morfološka i prozodemska fizionomija; za tvorbenu mu strukturu v. bilj. 50.

⁷⁹ U 15. stoljeću poviše Risna u Krivošijama, Jireček 1952: 76. Trag ovog plemena u matičnom prostoru sačuvan je u toponimu Riđani (Nikšić).

⁸⁰ RJA s. v. Riđani: “u velikim pokretima i borbama protiv Turaka u XVII vijeku raselio se znatan dio Riđana”.

⁸¹ Stanojević 1979: 257.

⁸² Stanojević 1970: 367, 368.

⁸³ Tragova i drugih crnogorskih plemena ima u (sjeverno)dalmatinskom arealu, npr. u mikrotoponimu *Crnogorci* u imotskoj krajini, u bivšem naselju *Crnogorac* (Smoković, Zadar, v. MKN 764), u toponimu *Kričke* (Drniš), u prezimenu *Crnogorac* (prema LPH u Maloj Polači kninske općine ima 24 obitelji ovoga prezimena s 136 članova), u prezimenima *Krička*, *Kričkić* i *Kričković* (prema LPH u Bratiškovcima, Drnišu, Kričkama, Maovicama i Otišiću ima 47 obitelji ovih prezimena s 264 člana), u prezimena Macura (prema LPH u Benkovačkom Kaštelu, Biogradu, Erveniku, Kašiću, Kistanjama, Krupi, Lišanima Tinjskim, Međarama, Nadvodi, Smokoviću, Zečevu, Zemuniku Gornjem i Ždranju ima 76 obitelji ovoga prezimena s 488 članova) itd., za potvrdu v. Erdeljanović 1930: 105; Jireček 1952: 77; Traljić 1972: 400; Ujević 1954: 90/91.

Dotoponomastičko značenje toponima *Puljane* podosta se razlikuje od značenja svih ostalih toponima ove značenjske kategorije prije svega po tom što toponomastičkim znakom nije iskazan sadržaj doseljavanja, nego sadržaj povratka stanovnika u kraj koji su jednom bili napustili. Zato bismo mogli izgubljeno značenje toponima *Puljane* prikazati semantičkom preoblikom “povratnici iz P”, u kojoj je eksplikaciji siglom označen naziv lokaliteta iz osnove izvedeničke strukture, tj. Pula. Ovakav sadržaj nije vidljiv u tvorbenim signalima. Da je takvih vrijednosti, možemo samo pretpostaviti dovedemo li u vezu sadržaj osnove i sadržaj sufiksalnog dočetka tvorenice s nejezičnom zbiljom iz vremena u kojem je označen jedan lokalitet uz rijeku Krku ispod Promine. Iz te su zbilje značajna dva podatka. Prvi je da su Turci 1670. ponovo zauzeli Drniš i okolna mjesta i da se zbog toga dobar dio stanovnika nezadovoljan ishodom razgraničenja između Mlečana i Turaka, odselio u Istru i naselio se oko Pule.⁸⁴ Drugi je da se stanovništvo, domamljeno u Istru velikim obećanjima i nezadovoljno uvjetima koje je tamo zateklo, vraćalo u svoj kraj, u Bukovicu, Kotare, Pozrmanje, u kninsku i skradinsku krajinu čim su se za povratak ostvarili uvjeti. Jesu li takvi povratnici u jednom prominskom selu nazvani Puljanima onako kao što su nadimkom Istrani nazvani Čići doseljeni iz Istre i naseljeni u zadarskoj okolici?⁸⁵ Valjanu pretpostavku ne mogu dokazati bez nekih spoznaja, npr. bez saznanja kako se zvalo selo prije nego što je nazvano etnonimskom tvorenicom *Puljane*. Kako takve spoznaje nemam ni za ostale toponime ove vrste tvorenosti, svi su izgledi da ni u Pokrčju nisu u nedalekoj prošlosti granice sela bile jasne, otud česte promjene njihova naziva, kao što nisu bile jasne granice sela katunskoga tipa ni u ostalim regionima balkanskoga prostora.⁸⁶ Jasnije su bile razgraničene župe. Zato se i danas u drniškoj krajini identifikacija i sela i njihovih stanovnika često ostvaruje identifikacijom župe⁸⁷ *Promina, Miljevci, Petrovo polje* ili *Zagora*.⁸⁸

⁸⁴ Kosor 1975: 10.

⁸⁵ Pavičić 1962: 247.

⁸⁶ Cvijić 1966: 260-263.

⁸⁷ Među župnicima župe Velim i župe Čista (Mala i Velika) spominju se Mate Kulušić, Ilarij Lovrić i Jure Samac iz Miljevaca te Ivan Bilandžić, Jere Bronić, Toma Dogan i Frano Žulj iz Promine (Stošić 1941: 153, 155); Ivan Aralica navodi među svojim biografskim podacima da je rođen u Promini, a prema LPH u drniškom dijelu sjeverne Dalmacije stanovnika ovoga prezimena ima u Puljanima, selu ispod Promine u kojem je zapravo književnik rođen, i još samo u Velušiću.

⁸⁸ Ovaj dio teksta o značenjskoj strukturi toponima *Puljane* i o nejezičnoj stvarnosti koja se ogleda u ovom toponomastičkom znaku bio bi i drugačije oblikovan da sam koju godinu ranije dok sam srediavao građu i pisao članak znao podatak da su se u sjevernodalmatinski prostor doseljavali Vlasi iz Istre već početkom 16. stoljeća (Buzov 1991: 244), dakle znatno ranije nego što su Mlečani potisnuli Turke iz sjeverne Dalmacije. I s novim spoznajama toponim *Puljane* možemo protumačiti kao etnonimsku tvorenicu u kojoj se krije značenje “stanovnici doseljeni iz lokaliteta označenog toponimom iz osnove”. Štoviše, stanovnici su mogli biti povratnici, tj. “oni isti Vlasi koji su se krajem 15. i početkom 16. stoljeća preselili u Istru s područja oko Dinare i južnog Velebita” (Buzov 1991: 245). Promijenjen

Toponimima ove značenjske kategorije pripada i *Kanjane*. U osnovi izvedenice nalazi se toponim zoonimske motivacije jer je kanja apelativ koji označava vrstu ptice grabljivice,⁸⁹ odnosno vrstu jastreba⁹⁰ i po ovoj je motivaciji član skupine u kojoj su npr. ornitonimi *Jastreb*, *Jastrebac*, *Jastrebarsko*, *Jastrebece*, *Orlina*, *Orlišće*, *Orlovac*, *Orlovača*, *Orlovo Polje*, *Soko*, *Sokolac*, *Sokolli*, *Sokolina*, *Sokoline*, *Sokolište*, *Sokolovac*, *Sokolovo* itd. U postavi izvedenice nije moguće nazreti krije li se u njenom segmentu ispred sufiksa -ane izvedeni ili neizvedeni toponim, dakle toponim tipa *Kanje* ili toponim tipa *Kanjina*, odnosno član toponomastičke sintagme tipa *Kanji Dol*. Aktualni toponimi *Kanje* i *Kanjina*⁹¹ samo su potvrda da je toponim *Kanjane* binarna struktura i da mu preoblikom možemo dotoponomastičko značenje prikazati kao “doseljenici iz **K**” gdje je **K** oznaka za toponim iz osnove tvorenice. U etnografskom kontekstu nisam našao podatak prema kojemu je moguće ubicirati toponim ispred sufiksa -ane i tako toponimu *Kanjane* jednoznačno odrediti vrijeme pojave i mjesto u toponomastičkom sustavu Pokrčja. Zameten trag doseljavanja u ovo petropoljsko selo treba povezati s istinom da su se promjene u strukturi sjevetnodalmatinskog stanovništva događale i prije nego što su Turci ovladali ovim prostorom,⁹² da su bile velikih razmjera početkom 16. stoljeća kad su umjesto odbjeglog Turci doveli u kninsku i drnišku krajinu novo stanovništvo iz dijelova Balkana koje su ranije osvojili te da su jednakih razmjera bile na kraju 17. stoljeća kad su Mlečani, potisnuvši Turke iz Dalmacije, dovodili u napuštena sela kršćanski živalj iz Like i zapadne Bosne, iz Hercegovine (zapadne i istočne) i iz Crne Gore.⁹³ Iako ne znamo iz kojeg se lokaliteta ornitonimske motivacije doselilo nekadašnje stanovništvo današnjih *Kanjana*, po kojemu je nazvano selo njegove doseobe, i poslije kojega se rata zbilo doseljavanje,⁹⁴ sigurno možemo reći da po svojim jezičnim odlikama, morfološkoj, tvorbenoj, prozodemskoj i značenjskoj strukturi,

bi bio samo etnografski kontekst u kojem je ostvaren toponim, pomaknuto vrijeme njegova nastanka za gotovo dva stoljeća i otklonjena nedoumica je li lokalitet uz rijeku Krku ispod Promine bio označen nekim drugim znakom prije nego što je označen ovom etnonimskom tvorenicom.

⁸⁹ RPS s.v. kanja.

⁹⁰ RSA s. v. kanja.

⁹¹ U IMJ: *Kanje* (Bijelo Polje, Crna Gora), *Kanjina* (Konjic, Bosna i Hercegovina).

⁹² Prema podatku iz 1484. jedan plemić (Johannes Kuchych), vlasnik imanja Razvođa, jednog od prominskih sela ovlašten je “da može na svoje imanje dovesti i tu naseliti Vlahe ne samo s turskog nego i s mletačkog posjeda”, RPS s. v. Vlah. U podatku je interesantan i prvotni naziv sela, tj. *Razwajawacz*, koji naziv Skok transkribira kao *Razvaja vas*, s čakavskim leksemom *vas* istog značenja kakvog je i štokavski leksem *selo*.

⁹³ Stanojević 1970: 314, 387, 398.

⁹⁴ Prema podatku (Kosor 1979: 137) da se u matici krštenih katedralne crkve sv. Jakova u Šibeniku nalaze i djeca roditelja iz *Kanjana*, doseljenih u Šibenik nakon 1648. g. *Kanjane* se pojavilo u toponomastičkom sustavu Pokrčja prije ostalih toponima ove značenjske skupine.

te po tome što se nalazi u sjevernodalmatinskom prostoru koji je oslobođen u smiraju mletačko-turskih sukoba krajem 17. stoljeća⁹⁵ *Kanjane* pripada sustavu toponima etnonimskog podrijetla u Pokrčju.

5.4. Toponimi posebnoga značenja

U ovoj su skupini samo toponimi *Vaćani* i *Civljane*. Posebnoga su značenja po tome što se svakomu od njih dotoponomastičko značenje razlikuje od svih ostalih toponima Pokrčja, dakle i onih kojima je značenjskim sadržajem označen smještaj u prostoru, tipa *Planjane*, i onih kojima je takvim sadržajem označeno porijeklo, tipa *Ramljane*.

Toponim *Vaćani* može biti opisana dva načina. Prema prvom od njih toponim je izvedenica ili od *Broćno*,⁹⁶ sa znatnijim promjenama leksičkog morfema u odnosu na njegovu izvornu fonološku vrijednost, ili od *Blato*, drugoga člana toponomastičke sintagme *Mostarsko blato*, naziva jedne od prostornih cjelina zapadne Hercegovine,⁹⁷ s alternacijom *bl>v* u postavi leksema iz osnove tvorenice. Ovakvu vezu potvrđuje samo povijesna istina da su Mlečani nakon pregovora sa starješinama *Broćna*, *Mostarskog blata* i *Goranaca* te s redovnicima iz Živogošća doveli u Dalmaciju velik broj obitelji i razmjestili ih oko Zadvarja i Vrgorca,⁹⁸ a samo je jedan dio “otišao u Kotare, u selo Vaćane”.⁹⁹ Iako je s vremenom osnova izvedenice *Vaćani* izmijenjena u odnosu na izraz ovog ili onog izvornog znaka, preobliku joj možemo objasniti jezičnom argumentacijom i tako uz pomoć povijesne zbilje toponimu pretpostaviti značenje “doseljenici iz Broćna”, odnosno “doseljenici iz Blata”. Ovakvim bi opisom i toponim *Vaćani* pripadao skupini toponima kojima je označeno podrijetlo i tako bio usustavljen u toponimiju Pokrčja, ali bi ostala tajna kako se ranije zvalo selo u koje su se uselili ovi doseljanici jer su se u vrtlogu ratnih i poratnih zbivanja slijedom nekoliko stoljeća mletačko-turskih sukoba svi mletački podanici useljavali na oslobođenom području u napuštena sela. Prekrivena velom tajne ostala bi i neka druga pitanja, npr. jesu li

⁹⁵ U svojoj sustavnoj politici Mlečani naseljavaju najprije krajeve bliže dalmatinskim gradovima pa postupno, kako se širi granica novim osvajanjima, pomjeraju naseljenički pojas sve dublje u unutrašnjost, u kninsku, drnišku i cetinsku krajinu, Stanojević 1970: 399.

⁹⁶ Broćno je “predio između Mostarskog polja i doline Studenca i Trebižada u submediteranskoj Hercegovini, vrlo rano naseljeno, a u srednjem vijeku spominje se kao župa”. ENC 2/490.

⁹⁷ ENC 2/162.

⁹⁸ Dokument iz 1694. godine (DBS 307, 308) svjedoči o dolasku oko 5.000 duša pod okrilje mletačke vlasti, navodi imena i prezimena serdara i harambaša kojima se za posebne zasluge dodjeljuje mjesečna plaća i uza svakoga od njih stoji podatak odakle je koji, tj. iz Broćna, Blata ili Goranaca; o istome v. Stanojević 1970: 400.

⁹⁹ Erdeljanović 1930: 51; o istome v. Zlatović 1888: 162, 163.

doseljenici zatekli na ognjištima starije stanovnike i koliko je u ukupnom broju žitelja bilo onih doseljenih kad je selo nazvano po kraju odakle su se doselili.¹⁰⁰

Po drugom bi načinu opisa toponim *Vaćani* pripadao sustavu toponima Ravnih kotara kao što i lokalitet označen ovim znakom, smješten s desne strane donjeg toka Krke, južno od Bukovice, pripada ovoj teritorijalnoj cjelini. Po ovom bi, dakle, opisu i naziv lokaliteta bio stariji, i to stariji puna dva stoljeća od vremena doseljavanja stanovnika iz zapadne Hercegovine u sjevernodalmatinski prostor. Potvrda bi mogao biti podatak jedne donacije “Gospi u Vačanima” iz 1483. godine,¹⁰¹ ali i etnografski kontekst jer se lokalitet nalazi u neposrednoj blizini Bribira, srednjovjekovnog sjedišta plemena Šubić, posjednika imanjā koja su u doseg plemenštine njegovih suplemenika obrađivali kmetovi. Zdato bi u strukturi značenja toponima *Vaćani* mogao biti posjedovni odnos između značenja sufiksa -ani, tj. “stanovnici, kmetovi” i značenja osnove, a osnova je antroponimski znak za osobu kojoj imanje pripada. Kad je u osnovi antroponim vrste osobnog imena, a toponim trosložne postave, kao što je ovaj toponim, onda se ispred sufiksa -ane/-ani nalazi hipokoristična pokraćunica¹⁰² kojoj možemo samo pretpostaviti kakav joj je izraz u osnovnom padežu i samo pretpostaviti temeljno osobno ime od kojeg je pokraćena jer se osobna imena ovakvog tvorbenog načina tvore raznolikim tvorbenim signalima i u odsječnom i u nadodsječnom dijelu forme.¹⁰³ Razliku između izraza *Váčani*, kojim je naziv zapisan u dokumentima, i izraza *Vaćani*, kojim se danas imenuje selo u priopćavanju njegovih stanovnika, možemo ovakvim opisom objasniti kao fonološku razliku između čakavskog idioma u kojem je naziv ostvaren i novoštokavskoga u kojem se danas ostvaruje.¹⁰⁴ Možemo objasniti i podudarnost u arhaičnom obliku genitiva mn. ravnokotarskoga sela Biljane, tj. *Biljānī*, i ovoga toponima, tj. *Váčānī*,¹⁰⁵ jednu od zajedničkih jezičnih osobina ovih dvaku naziva iste teritorijalne cjeline.

¹⁰⁰ U selu je 1709. g., dakle petnaestak godina nakon doseobe, bilo deset obitelji (Bačić 1991: 168), pa bismo po ovako malom broju mogli zaključiti da se radi samo o obiteljima doseljenika.

¹⁰¹ Stošić 1941: 53.

¹⁰² O raznolikostima u tvorbi pokraćunica v. u: Bjelanović 2007: 321-323, 327.328, 347-355, 364-367.

¹⁰³ Dva etalonska pokraćunična oblika, koja možemo pretpostaviti da se nalaze u osnovi ovoga toponima, tj. *Váčo* i *Vàča* (s novoštokavskom prozodijom), imaju u odsječnom dijelu alternante: sa č umjesto ě (toponim je u MKN zapisan kao *Vaćani*) i s o umjesto a u prvom slogu (stariji i danas zovu svoje selo *Voćani*). I Stjepan Gunjača tvrdi da je selo nazvano po imenu osobe, ali nije siguran je li to bilo ime plemića ili kmeta (usmeno priopćio Milivoju Urukalu, nastavniku iz Bratiškovaca). Dvojbu vrsnoga istražitelja prošlosti Bribira treba povezati sa smislom oporuke iz 1346. u kojoj Pavle II. Šubić određuje da se onima “koji hoće služiti njegovu bratu i sinu ne oduzmu posjedovanja koja im je dao”, Klaić 1897: 156.

¹⁰⁴ Naziv ovoga sela u jednom je djelu (Stošić 1941) spomenut dva puta, jednom iz daleke prošlosti u obliku *Vaćani* (str. 53), drugi put iz novijeg vremena u obliku *Váčani* (str. 155); usp. bilj. 29.

¹⁰⁵ Usp. bilj. 39.

Toponim *Civljane* posebnog je dotoponomastičkog značenja na nešto drugačiji način od toponima *Vaćani* jer mu ni u etnografskom kontekstu ne nalazim uporište barem za valjanu pretpostavku o motivu nominacije. Kako u njegovu izrazu nije jasna granica između leksičkog i tvorbenog morfema, kako mu nadodsječak nije nadodsječak tvorbenoga tipa i kako se u dokumentima javlja već početkom 17. stoljeća,¹⁰⁶ vjerojatno se značenjskim sadržajem razlikuje od glavnine toponima *Pokrčja*, a od onih tipa *Ramljane* još i vremenom pojave u toponomastičkom sustavu. Nalazi li se u jednosložnoj postavi osnove pokraćenični hipokoristik od osobnog imena (ili od osobnog nadimka), kao što se nalazi u toponima *Biljane*, *Veljane* ili, možda, *Vaćani*, i možemo li ga po tome smjestiti u značenjsko polje onih toponima šireg sjevernodalmatinskog prostora kojima se iskazuje pripadnost stanovnika osobi s antroponimom u tvoreničkoj strukturi?

6. USPOREDBA S TOPONIMIMA ZADARSKE OKOLICE

Toponimi etnonimskog podrijetla iz *Pokrčja* razlikuju se u nekoliko pojedinosti od toponima iste tvorenosti u zadarskoj okolici.¹⁰⁷ Razlikuju se neravnomjernim rasporedom u prostoru i proriјedom u toponomastičkom sustavu. Toponimi zadarske regije odlikuju se brojnošću i to ne toliko živog toponomastičkog leksika, dakle naziva za današnja naselja ili njihove dijelove (*Biljane*, *Jošane*, *Lišane*, *Mrljane*, *Neviđane*, *Pakoštane*, *Petrčane*, *Raštane*, *Visočane*, *Zapužane*) koliko brojnošću naziva koji pripadaju povijesnom toponimikonu, dakle leksika iz jezične prošlosti. Naziva koji s dočetkom -ane/-ani označavaju naselja “pripadnika određenoga roda” samo u poznatim dokumentima ima preko četrdeset i dokaz su da su “Hrvati i njihovi pratioci u mnoštvu naselili pozadinu Zadra” u vrijeme doseobe.¹⁰⁸ Toponimi ovakve tvorbene strukture “idu u red najkarakterističnijih toponima zadarskog kraja”.¹⁰⁹ Razlikuju se i kasnijim vremenom pojave u toponomastičkom sustavu jer su svi toponimi zadarske okolice, dakle i oni koji se i danas javljaju u priopćajnom kanalu, nastali u doturskom vremenu. Neki se od njih spominju u pisanim spomenicima X. i XI. stoljeća.

Najveća je razlika među njima u dotoponomastičkom značenju. U odnosu na one iz *Pokrčja*, u glavnine kojih je, kao što smo vidjeli, dotoponomastičko značenje “doseljenici” iz lokaliteta kojemu se naziv nalazi u osnovi znaka”,

¹⁰⁶ Usp. bilj. 36.

¹⁰⁷ Pod zadarskom okolicom smatrat ću prostor općina Zadar, Biograd i Benkovac, v. MKN 104-113, 115-116, 754-764.

¹⁰⁸ Gušić 1971: 147.

¹⁰⁹ Skok 1954: 45.

u zadarskoj okolici nema toponima ovakvoga značenjskog sadržaja. Najvećem je broju značenje “smještaj u prostoru”. Takvima je u osnovi znaka ili toponomastički apelativ, npr. *Blaćane*, *Brišćane*, *Dubćane*, *Humćani*, *Kamenjane*, *Lišane*,¹¹⁰ *Papraćane*, *Podbrižane*, *Poljićane*,¹¹¹ *Porićani*,¹¹² *Vrpljani*¹¹³ itd. ili toponim kao oznaka lokaliteta zadarskog kraja na kojem su stanovnici smješteni,¹¹⁴ npr. *Bubnjane*,¹¹⁵ *Karinjani*,¹¹⁶ *Kukljane*,¹¹⁷ *Lapćane*,¹¹⁸ *Mokrani*,¹¹⁹ *Strmićani*,¹²⁰ *Tršćane*,¹²¹ *Tukljaćane*,¹²² *Visočane*¹²³ itd.

Dotoponomastičko značenje znatno manje skupine toponima etnonimskog podrijetla u zadarskoj okolici najbolje predočuje toponim *Petrćane*. Leksikograf

¹¹⁰ U osnovi je ili *leha* (Skok 1921: 129) ili *lesb* značenja “šuma” (Skok 1954: 52).

¹¹¹ Prema *Poljica*, “danas Polešnik”, kaže Skok (1954: 46), ali će biti “danas Poličnik”, v. MKN 760, bilj. 95.

¹¹² “Nekoć lokalitet blizu rječice Bašćice”, Antoljak 1962: 65, bilj. 118.

¹¹³ Vrpljane, naselje od 1880. do 1948. u predjelu današnjeg sela Raštane (MKN 113). Zbog redukcije velarnog *h* i zanaglasnog vokala *o* zamučena je i tvorbena struktura i značenje tvorenice. Tek se iz razlika u zapisima različitih dokumenata nazire i izrazna i značenjska vrijednost znaka iz vremena njegove prvotne upotrebe. “Ako se generatio naselila na mjestu zvanom Vrhpolje, njihova villa nosi naziv Verpoliane” (Skok 1954: 53), dakle *Vrpoljane* (Gušić 1971: 147, bilj. 54). U Vrpoljanima živi jedna grana plemena Kukari (Antoljak 1962: 94).

¹¹⁴ U našim srednjovjekovnim vrelima mnogo je naziva motiviranih stanovnicima kojima su lokaliteti nastanjeni mada za njih već postoji naziv drugačije motivacije, tip *Rakljane* za *Rakalj*. “Prežitak je to poimanja naselja kao ljudske zajednice (ne lokaliteta) iz rodovskog uređenja”, Šimunović 1986: 32.

¹¹⁵ U osnovi je toponim (hidronim) Bubanji ispod Tinja, zapravo toponomastički apelativ motiviran zvukom “što ga čini potok, kad nabuja” (Skok 1954: 51).

¹¹⁶ “Od 12. stoljeća nadalje jedna grana plemena Lapćani posjedovala je i Karin”. Antoljak 1962: 94.

¹¹⁷ U osnovi je toponim Kukalj, naselje od 1890. do 1910. u predjelu današnjeg Smilčića, v. MKN 113.

¹¹⁸ Lapćani su “potjecali iz Lapca koji je bio u zadarskoj okolici” (Antoljak 1962: 94). “Čini se da je najstariji rod Lapćana živio u okolici Zadra u mjestu Lapac ... Ranije se držalo da potječu iz Lapca u Pounju” (Lučić 1987: 105 i 106).

¹¹⁹ Mgorovići, jedno od dvanaest hrvatskih plemena, “prodaju svoju zemlju Mokro kod današnjeg Sukošana”, Lučić 1987: 106; Antoljak 1962: 61.

¹²⁰ Jedino pleme koje je stanovalo podalje od Zadra. Antoljak (1962: 112) pretpostavlja da su se lokaliteti Strmica i Tiškovac, koji se spominju u dokumentima 1409. i 1648. god., nalazili “u blizini Karina”, ali bi točnija bila ubikacija “poviše Knina”, v. Pavičić 1962: 78; MKN 337.

¹²¹ Grana plemena Poletčići, XIV. stoljeće, stanovnici sela Tršće kod Suhovara, Lučić 1987: 104.

¹²² U pisanim dokumentima *Tuclizani*, izvedenica od toponima *Tochinia* zamijenjenog našim toponimom *Tukljača*, sa *klj* umjesto *knj* i drugačijim sufiksom, odnosno toponimom *Tukljica*, otud dvije osnove ispred sufiksa -ane/-ani, tj. *Tukljaćane* (Skok 1954: 44) i *Tukljčićani* (Lučić 1987: 103). Spominje se vrlo rano, u X. i XI. stoljeću u predjelu današnje Krmčine.

¹²³ “Ako se generatio nastanila na terenu koje se zvalo Visoko, villa i generatio zovu se Visočane”, Skok 1954: 53; RJA s. v. Visočani: “stariji oblik za nom. pl. Visočane značilo je najprije: stanovnici Visokoga, a onda ime mjesta”; “Pleme Glamočani imalo je svoj posjed u selu Visočanima”, Antoljak 1962: 68.

RJA ovako ga opisuje: “biće pl. od Petrčanin, tj. čovjek iz Petrcra ili Petrča, a gdje je taj Petrc ili Petrč Bog bi znao”. Opisuje ga, dakle, onako kako je opisan toponim. Pećani, “tj. ljudi koji su se doselili iz kakve Peći”, ili toponim Prigradani, “ljudi koji su se onamo doselili iz kakve Prigrade”, odnosno toponim Saničani, “postalo jamačno po tome što su ga naselili deseljenici iz Sanice” itd. Značenje ovoga toponima, potvrđenog u obliku Petrizani 1071. god., treba, međutim, dovesti u vezu sa plemićkom obitelji Petrica,¹²⁴ koja se spominje u Zadru u oblicima Petrizi, Petrizo, Petruzzo i Petrucio.¹²⁵ U osnovi toponima *Petrčane* nije toponim, nego je antroponim, pa je tvorenica ukupnošću tvorbenih signala značila “ljudi na posjedu kojemu je vlasnik označen znakom u osnovi tvorenice”. *Petrčane* zato ne pripada skupini toponima na -ane/-ani sa značenjem “podrijetlo”, kakvih, kao što je kazano, nema u zadarskoj okolici, nego pripada skupini toponima sa značenjem “pripadnost”.

Ovakvog je značenja bio i toponim *Varikašane* jer je sufiksom -ane bilo ostvareno značenje “ljudi”, odnosno “kmetovi”, a osnovom *Varikaša* identifikacija zadarske plemićke obitelji iz XIV. i XV. stoljeća.¹²⁶ U znaku su dvije jezične realnosti, jedna je u izrazu i značenju sufiksalnog, a druga u izrazu i značenju leksičkog dijela tvoreničke strukture te nejezična stvarnost *lokalitet* u zadarskoj okolici i *feudalni društveni odnosi* između sadržaja sufiksa i sadržaja kompozitne osnove toponomastičkog znaka. Spomen na nekadašnji posjed jest naziv *Vrkešane*, naziv za zemlje i oranice u Bokanjcu.¹²⁷ Ovako treba opisati i *Zloušane*, sjeverno od Sukošana, nekadašnji toponim u kojem je osnova kompozit kao naziv “generationis Zlouho”,¹²⁸ vjerojatnije nadimak nego prezime obitelji jer za prezime nisam našao potvrdu.

U skupini toponima etnonimskog porijekla ove vrste tvorenosti sa značenjem “pripadnost” u zadarskoj je okolici i toponim *Biljane*.¹²⁹ Današnji naziv lokaliteta nekadašnji je naziv plemena, zapravo izdanka plemena Kukari.¹³⁰ Toponimu nije moguće jednoznačno odrediti tvorbenu vrijednost osnove jer je ona antroponim vrste osobnog imena (ili nadimka) pa može biti hipokoristik pokraćenične strukture (**Bile*, **Biljo*) izveden sufiksom -ane, čemu bi odgovarao današnji naziv morfoloških i prozodemskih oblika *Biljāne*, ali može biti antroponim izveden

¹²⁴ Skok 1954: 44.

¹²⁵ U različitim dokumentima od XII. do XV. stoljeća, v. Jireček 1962: 321.

¹²⁶ Jireček 1962: 351; Klaić 1897: 50, 87.

¹²⁷ Skok 1954: 53.

¹²⁸ Skok 1954: 44.

¹²⁹ “Ime mjesta Biljane susrećemo prvi put g. 1358. gdje se spominje kao nekadašnje rodovsko dobro”, Gušić 1971: 184. Toponim Kukari “brzo je iščezao i zamijenjen je današnjim Biljanima”. Antoljak 1962: 114.

¹³⁰ Antoljak 1962: 10.

sufiksom -an (**Biljan*), pa bi današnji naziv bio samo množina sufiksalne tvorenice, čemu bi odgovarao naziv *Biljāni*, u kojem se obliku i danas često javlja u priopćavanju.¹³¹ Neutrlizirane su dvije osnove istih takvih vrijednosti, dakle **Vele*, **Veljo*, odnosno **Veljan*, i u toponima Veljane, nekad samostalnog naselja današnjeg sela Biljane.¹³²

Toponimi etnonimskog podrijetla, dakle, očituju razlike među dvjema teritorijalnim cjelinama sjevernodalmatinskog areala u njihovoj i političkoj i u društvenoj zbilji. Političku zbilju očituju toponimi značenja "podrijetlo": svi se nalaze u Pokrčju,¹³³ svi su motivirani doseljavanjem stanovništva u smiraju mletačko-turskih sukoba na dalmatinskom prostoru u XVII. stoljeću i svi toponimom iz osnovnog dijela toponomastičkih struktura nose spomena na kraj odakle su se doselili. Društvenu zbilju očituju toponimi značenja "pripadnost": svi se nalaze u zadarskoj okolici, svi su nastali u doturskom vremenu i svi antroponimom iz osnovnog dijela toponomastičkih struktura upućuju na feudalnog posjednika od kojega su zavisili kmetovi nastanjeni na odgovarajućem lokalitetu. Razlike se očituju i u toponima značenja "smještaj". U Pokrčju su samo dva toponima motivirana smještajem u prostoru. U zadarskoj je okolici toponima takve motivacije neobično mnogo. Kao što je pokazala usputna analiza, motiv im je ili toponomastički apelativ ili već postojeći naziv u zadarskoj toponomastičkoj nomenklaturi. Razloge treba potražiti u razlici načina organiziranja ljudskih zajednica. U Pokrčju su zajednice organizirane na stočarskom načinu privređivanja, a neprestanim kretanjem "vlaške" zadruge između staništa u vremenu ispaše i staništa u vremenu zimovanja na klimatski povoljnijem terenu u podnožju planinskog lanca. U zadarskoj su okolici zajednice organizirane na pretežno ratarskom načinu privređivanja, s ustaljenom mrežom naziva feudalnih posjeda da se tako lakše ostvari pravo nasljeđivanja zemlje kao osnovne materijalne podloge razvijenog feudalizma. Ulogu u oblikovanju toponimije svoga okruženja imao je i Zadar jer je kao urbana aglomeracija, središte najprije bizantskog temata Dalmacije, poslije i mletačke Dalmacije, živio od svoje okolice i zbog toga nastojao da ona bude popunjena stanovništvom i kao radnom snagom i kao živom branom od neprijatelja.

¹³¹ Slična je i nedoumica u opisu tvorbene strukture toponima *Bilišane* u sjevernoj Dalmaciji (u obrovačkoj općini) jer u tvorenici osnova može biti *Biliš/a* izvedena sufiksom -ane, čime bi izvedenica pripadala skupini toponima etnonimskog porijekla, ali može biti i *Bilišan*, čime bi *Bilišane* bio samo množinski oblik antroponima koji je konverzijom postao znak za lokalitet, usp. opis toponima *Ridane* i bilj. 50, 78.

¹³² Samostalno naselje od 1857. do 1948. g. v. MKN 112; pogrešno piše Beljane u: Gušić 1971: 147, bilj. 54.

¹³³ Izuzmemo li toponim *Vačani*, ako ga protumačimo kao izvedenicu od osobnog imena.

7. ZAKLJUČAK

Jedan od najstarijih slavenskih modela za identifikaciju naseljenih mjesta jest model kojim se etnonimskim sufiksom -ane/-ani izvodi neka osnova, npr. *Bug* ili *polje*, u dvodijelnu toponomastičku strukturu, npr. *Bužani* ili *Poljani*. Ovakve su tvorenice bile primarno oznaka za ljudske zajednice, a tek posredno oznaka za lokalitete na kojima su smještene. Najbolje to potvrđuju nazivi srednjovjekovnih hrvatskih plemena *Glamočani*, *Karinjani*, *Lapčani*, *Strmičani* u sjevernodalmatinskom arealu, u bližoj ili daljoj zadarskoj okolici. U milenijeskom trajanju ovoga modela na južnoslavenskim prostorima, s vremenskim odmakom od rodovsko-plemenskog načina organiziranja ljudskih zajednica, u etnonimskih su se tvorenica zbivale promjene u značenjskom sadržaju. Značenjsko se težište sve više pomjeralo od oznake za designat "stanovnici" prema oznaci za designat "lokalitet". Usporedno s pomjeranjem javljali su se novi motivi u oblikovanju leksičkog morfema i u motivima prepoznatljivi otisci nejezične zbilje iz vremena toponimizacije. Zato po značenjskom sadržaju leksičkog dijela tvoreničkih struktura možemo toponime etnonimskog podrijetla ukupnog korpusa podijeliti na one koji označavaju smještaj u prostoru, tip *Podbrđani*, na one koji označavaju podrijetlo, tip *Siščani*, na one koji označavaju pripadnost, tip *Pavljani*, te na one svih ostalih značenjskih vrijednosti. Model je empirijski plodan jer je njime ostvareno vrlo mnogo tvorenica u jezičnoj prošlosti, ali je i sustavno plodan jer se njime tvore, ili se mogu tvoriti, (mikro) toponomastičke tvorenice i u jezičnoj sadašnjosti.

Desetak toponima etnonimskog podrijetla u Pokrčju i brojčano je značajna vrijednost s obzirom na gustoću na nevelikom prostoru uz rijeku Krku, posebno na gustoću u gornjem riječnom toku gdje je smještena glavnina ovih toponima. Nazivi za naseljena mjesta ove vrste tvorenosti odlikuju se ujednačenošću odsječnog dijela njihova izraza. Ujednačeni su morfološki jer su službeno zapisani kao množinski oblici ženskoga roda. Njihov morfološki lik tipa *Ramljane* u odnosu na one tipa *Ramljani*, u kakvoj su formi također česti u priopćavanju, noviji je jer su toponimi nastali tvorbom na sjevernodalmatinskom prostoru pred kraj mletačko-turskih sukoba u 17. stoljeću i jer je akuzativni oblik s nastavkom -e kao oblik češće upotrebe preuzeo ulogu osnovnoga padeža. Ujednačeni su prozodemski jer su osim u *Civljāne* u svih ostalih prozodemi tvorbenoga tipa, dakle tipa *Rāmljāne*, s kratkim prvim slogom silazne intonacije i s drugim zanaglasnim slogom. Po dotoponomastičkom značenju pripadaju trima skupinama. U jednoj su skupini toponimi *Brištane* i *Planjane*. Ukupnošću tvorbenih signala označavaju "smještaj" stanovnika na lokalitetu označenom leksičkim morfemom u strukturi znaka. Najbrojnija je skupina toponima koji označavaju "podrijetlo", pa *Kanjane*, *Puljane* i *Riđane* znače "lokaliteti sa stanovnicima doseljenima iz mjesta kojima se znak, nalazi u leksičkom dijelu njihove izvedeničke strukture". Oni otkrivaju

trag doseljavanja njihovih stanovnika iz udaljenijih krajeva i upućuju na povijesnu zbilju prema kojoj su Mlečani, potisnuvši Turke iz sjeverne Dalmacije, doveli u taj prostor kršćanski živalj iz Bosne, Crne Gore i Hercegovine da njime popune populacijsku prazninu u oslobođenom pojasu. U posebnoj su skupini dva toponima, jedan, tj. *Vaćani*, kojemu po etnografskom kontekstu možemo i izraz dotoponomastičko značenje opisati na dva načina i, drugi, tj. *Civljane*, koji se od svih ostalih toponima Pokrčja razlikuje niskim stupnjem prozirnosti izraza, s nejasnom granicom između leksičkog i tvorbenog morfema i zbog toga nepodanim da mu se nazre značenje u vremenu toponimizacije.

Odluke toponima etnonimskog podrijetla iz Pokrčja jasnije se očituju kad ih usporedimo s toponimima iste tvorbeno strukture iz zadarske okolice. Usporedba otkriva da postoje razlike između naziva mjesta ovih dviju regija. Najveće su u dotoponomastičkom značenju. U Pokrčju je pretežan broj toponima motiviran podrijetlom njihovih stanovnika, tip *Ramljane*. U zadarskoj su okolici toponimi motivirani ili smještajem na lokalitetu iz zadarske toponomastičke nomenklature, tip Bubnjani, ili pripadnošću njihovih stanovnika feudalnom posjedniku, tip Petrčane. Razlike u značenjskom sadržaju posljedica su razlika u povijesnom nasljeđu ovih sjevernodalmatinskih regija, ponajviše u pretežno stočarskom načinu privređivanja kakvo je bilo u Pokrčju, posebno u onom njegovu dijelu gdje je glavnina naziva mjesta na -ane, i u pretežno ratarskom kakvo je bilo u zadarskoj regiji u stoljećima u kojima su se pojavili ovi toponimi u toponomastičkom sustavu. Analiza je pokazala da je opis toponima, dakako i onih etnonimskog podrijetla, sociolingvistički fenomen jer su u njima jezične i nejezične realnosti međusobno isprepletene, ponekad na nerazmrsiv način.

LITERATURA

1. Djela navedena kraticom

- DBS Desnica, Boško 1951. *Istorija kotarskih uskoka*, knj. II. Beograd: SANU.
- ENC *Enciklopedija Jugoslavije* 1982, knj. 2. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža".
- IMJ *Imenik mesta u Jugoslaviji* 1973. Beograd: Službeni list.
- LPH *Leksik prezimena SR Hrvatske* 1976. V. Putanec i P. Šimunović (ur.). Zagreb: Institut za jezik.
- MKN Korenčić, Mirko 1979. *Naselja i stanovništvo SRH*. Zagreb: JAZU.
- RJA *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1882-1976*. Zagreb: JAZU.
- RPS Skok, Petar 1971-1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.
- RSA *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika* 1975, knj. 9. Beograd: SANU.
- RVA Anić, Vladimir 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

2. Djela navedena autorovim prezimenom

1. Antoljak, Stjepan 1962. Izumiranje i nestanak hrvatskog plemstva u okolici Zadra, *Radovi*, sv. IX. Zadar: Institut JAZU u Zadru.
2. Bačić, Stanko 1991. *Visovački franjevci u skradinskoj biskupiji*. Split: Knjižnica zbornika "Kačić".
3. Benvenist, Emil 1974. *Obščaja lingvistika*. Moskva: Progres.
4. Bjelanović, Živko 2007. *Onomastičke teme*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
5. Buzov, Snježana 1991. Vlasi Istrije na području sjeverne Dalmacije u popisnim defterima 16. stoljeća, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 40/1990, Sarajevo.
6. Cvijić, Jovan 1966. *Balkansko poluostrvo*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika.
7. Desnica, Boško 1923. Kako je naseljen kraj od Plavna do Žegara u severnoj Dalmaciji, *Glasnik Geografskog društva*, sv. 9. Beograd.
8. Desnica, Boško 1929. Seoba ramskih franjevaca u Dalmaciji, *Glas privredno-kulturne matice za sjevernu Dalmaciju*.
9. Erdeljanović, Jovan 1930. *O poreklu Bunjevaca*. Beograd: SKA
10. Gunjača, Stipe 1949. O položaju kninske katedrale, *Starohrvatska prosvjeta*, III. serija, sv. 1. Zagreb.

11. Gušić, Branimir 1971. Starohrvatsko naseljenje Ravnih kotara, *Povijest Vrane*. Zadar: Institut JAZU u Zadru.
12. Jireček, Konstantin 1952. *Istorija Srba*. Beograd: Naučna knjiga.
13. Jireček, Konstantin 1962. Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjega veka, *Zbornik Konstantina Jirečeka*, knj. II. Beograd: SANU.
14. Klaić, Vjekoslav 1897. *Bribirski knezovi*. Zagreb: Matica Hrvatska.
15. Klaić, Vjekoslav 1972. *Povijest Hrvata*, knj. III. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
16. Kosor, Karlo 1979. Drniška krajina za turskog vladanja, *Zbornik "Kačić"*, god. XI. Split.
17. Lubas, Vladislav 1968. Patronimski geografski nazivi sa formantom -ci, -ovci/-evci, -inci u srpskohrvatskom jeziku, *Anali Filozofskog fakulteta*, knj. VIII. Beograd.
18. Lučić, Josip 1987. O vezama Ravnih kotara s prekovelebitskim područjem u srednjem vijeku, *Benkovački kraj kroz vjekove*, knj. 1. Benkovac: "Narodni list" Zadar.
19. Maschek, Luigi 1888. *Repertorio geografico-statistico dei luoghi abitati nel Regno di Dalmazia sulla base dei dati ufficiali*. Zadar.
20. Milanović, Branislav 1963. O obliku i deklinaciji imena mesta tipa Bošnjane i Ribare u savremenom književnom jeziku, *Naš jezik*, n. s., knj. XIII/3-5. Beograd.
21. Novak, Grga 1971. Morlaci (Vlasi) gledani s mletačke strane, *Zbornik za narodni život i običaje*, knj. 45. Zagreb: JAZU.
22. Novaković, Stojan 1965. *Selo*. Beograd: SKZ.
23. Pavičić, Stjepan 1962. Seobe i naselja u Lici, *Zbornik za narodni život i običaje*, knj. 41. Zagreb: JAZU.
24. Skok, Petar 1921. Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta, *RAD*, knj. 224. Zagreb: JAZU.
25. Skok, Petar 1954. Postanak hrvatskog Zadra, *Radovi*, sv. I. Zagreb: Institut JAZU u Zadru.
26. Spaho, Dž. Fehim 1985. Jedan turski popis Sinja i Vrlike iz 1604. godine, *Acta historico-oeconomica Jugoslaviae*, vol. 12. Zagreb.
27. Stanojević, Gligor 1970. *Južnoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI-XVIII vijeka*. Beograd: Istorijski institut.
28. Stošić, Krsto 1941. *Sela šibenskoga kotara*. Šibenik.
29. Superanska, A. V. 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvenogo*. Moskva: Nauka.
30. Šimunović, Petar 1985. *Naša prezimena*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
31. Šimunović, Petar 1986. *Istočnojadranska toponimija*. Split: Logos.

32. Šimunović, Petar 2003. Toponomastička i jezična stratifikacija u Lici, *Lika i Ličani u hrvatskom jezikoslovlju*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
33. Traljić, Seid 1972. Drniš šesnaestoga i sedamnaestoga stoljeća, *Radovi*, br. 19. Zadar: Institut JAZU u Zadru.
34. Ujević, Ante 1954. *Imotska krajina*. Split.
35. Zlatović, Stipan 1888. *Franovci države presvet. odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji*. Zagreb.

Živko Bjelanović

UDC: 811.163.42'373.21
(497.5) (282.24 Krka)
Original scientific paper

TOPONYMS OF ETHNONYMIC ORIGIN IN THE KRKA RIVER BASIN

Summary: *The paper discusses toponyms which, due to the endings -ane/-ani and their origin, have recognisable ethnonymic suffixation patterns. About a dozen such signs used in nomination of localities as big as an individual village in the Krka River basin, represent a considerable numerical value if we consider the population density of the small area of Knin, Drniš, and Šibenik part of the Krka River basin. Their linguistic features on both formal and semantic levels will be analysed by description of parts of their formation structure, i.e. by specifying the suffixes of which they are formed and the stems from which they are derived. These features will be explained to the extent which enables the discovery of the non-linguistic truths in their stems from times in which the toponyms started to signify the localities of this part of Dalmatia. The analysis will demonstrate that in formation patterns, like Ramljane, the linguistic and non-linguistic realities are intertwined and inseparable because most toponyms formed by these language features are motivated by the migrations in which the inhabitants, in pursuit of a safe refuge, moved from southeast towards northwest of the South Slavic territory during the Venetian-Turkish confrontations in the latter half of the 17th century.*

Key words: *toponym, ethnonym, the River Krka, word formation, stem, suffix*

Živko Bjelanović

UDC: 811.163.42'373.21

(497.5) (282.24 Krka)

Lavora scientifico originale

I TOPONIMI DI ORIGINE ETNONIMICA IN POKRČJE

Riassunto: *Nell'articolo l'autore descrive i toponimi in -ane/-ani situati in riva del fiume Krka nella Dalmazia settentrionale. Tratta le loro caratteristiche linguistiche necessarie per riconoscere i valori presenti nel periodo della toponimizzazione. Il suffisso -ane/-ani nella struttura del toponimo significa "abitanti", ed e comune a tutti i toponimi di questo tipo di derivazione, così che tutti quanti hanno il significato di "abitanti situati in una certa località". Si differenziano per il tema, cioè per il segmento davanti al suffisso. Su questa base l'autore classifica tutti i toponimi sulle sponde del Krka in due gruppi. Al gruppo più numeroso appartengono i toponimi che significano "origine", cioè quelli che indicano gli abitanti rispetto alla zona dalla quale sono immigrati. Così, per esempio, il toponimo Ramljane ha il significato di "gente immigrata da Rama", paese in Bosnia. I toponimi appartenenti a questo gruppo sono apparsi appena nel XVII secolo con l'immigrazione degli abitanti cristiani dalla Bosnia, Herzegovina e Montenegro quando verso la fine delle guerre veneto-turche fu liberata la Dalmazia. Al secondo gruppo appartengono i toponimi la base dei quali contiene l'appellativo toponomastico e i quali indicano gli abitanti in base al loro collocamento. Così, per esempio, nella base del toponimo Brištane e contenuto l'appellativo brist (olmo), così che il toponimo in somma significa "gente situata sulla località dove cresce l'olmo". Nell'ultima parte dell'articolo l'autore compara i toponimi sulle sponde del Krka di questo tipo di derivazione con quelli di struttura uguale nelle vicinanze di Zadar e le cause per le differenze tra di loro attribuisce alle diversità nel patrimonio politico e sociale di queste due regioni. L'autore considera i toponimi d'origine etnonimica come intrecci delle realtà linguistiche e extralinguistiche.*

Parole chiavi: *etnonimo, Fiume Cherca, suffisso, toponimo, formazione delle parole*